

FOR 75 ÅR SIDEN BLEV VORES SØSTERSKOLE PÅ FREDERIKSBERG BOMBET

Institut Sankt Joseph

www.sanktjoseph.dk

KATOLSK SKOLE | 0.-10. KLASSE | DANSK OG BILINGVAL AFDELING

Navnet

Officielt hed det Institut Jeanne d'Arc, men det blev også kaldt Jeanne d'Arc skolen. I folkemunde var det "den franske skole" hvilket skabte noget forvirring i forbindelse med den tragiske begivenheder fordi søsterskolen Institut Sankt Joseph også blev kaldt "den franske skole." En mulig forklaring er, at man i begyndelsen af 1900-tallet officielt omtales skolerne på Frederiksberg, Østerbro og Ordrup som værende en del af "St. Joseph-Søstrenes franske skoler." Ordenssøstrene kom fra Frankrig og i en del år foregik noget af undervisningen på fransk.

Skolebygningen

Institut Jeanne d'Arc (IJA) var tegnet af arkitekten Christian Mandrup-Poulsen, der også tegnede Institut Sankt Joseph (ISJ) (bygget i 1915) og Sankt Joseph Søstrenes kloster på Strandvejen (bygget i 1905). De hestekoformede skolebygninger var næsten identiske. IJA bygningen, der var "spejlvendt" i forhold til ISJ, blev taget i brug i 1924.

Angrebet

Den 21. marts 1945 ramte britiske bomber IJA, hvor der befandt 529 personer - heraf var der bl.a. 482 børn og 34 katolske ordenssøstre. 86 børn og 18 voksne - flere af dem ordenssøstre - omkom. Bombeangreb, der kom i tre angrebsbølger, var udført af det britiske Royal Air Force og var rettet mod Gestapos hovedkvarter, der havde til huse i Shellhuset. Et fly i første bølge ramte en lysmast og styrtede ned i et garageanlæg med en benzintank ved siden af skolen. Det endte med at nogle af de andre piloterne fejlagtigt troede, at IJA var målet da de så røgen stige op, og kastede derfor deres bomber over skolen og karréen bag IJA. 900 personer mistede deres hjem i kvarteret bl.a. pga brande.

Otte modstandsfolk i Shellhuset blev dræbt under bombardementet: Efter krigen opgjorde det samlede antal omkomne ved Shellhuset til omkring 125 personer. I alt gik seks fly tabt, og ni besætningsmedlemmer mistede livet. Over Sønder Boulevard mistede et fly sine bomber. En af dem detonerede Sønder Boulevard 106 og 11 personer omkom i ejendommen.

Gerda Moltzen

En af de omkomne på IJA var lærer og tidligere elev Gerda Moltzen, der prøvede at redde så mange børn som muligt ud af de brændende bygninger. Det lykkedes for hende, men hun døde, da murene styrtede sammen. Til minde om denne indsats blev Gerda Moltzens Mindefond stiftet i 1988. Fonden betænker hvert år Institut Sankt Joseph med to halve fripladser og en hel friplads.

Der lægges låg på

Hændelsen blev i mange år aldrig omtalt. Mange af børnene fik at vide, at de ikke skulle tænke på, hvad de havde været igennem – sorgbearbejdelse fandtes ikke. Katastrofen skulle ties ihjel fordi man mente, at det ikke tjente noget formål at blive ved med at rippe op i det, som børnene havde oplevet. Det bevirkede, at mange var plaget af mareridt, sygdomme og fobier i årevis, indtil de efterhånden fik bearbejdet traumerne, bl.a. gennem samtaleterapi og møder med andre overlevende. Mange af dem følte skyld over at have overlevet katastrofen, mens deres veninder og skolekammerater omkom.

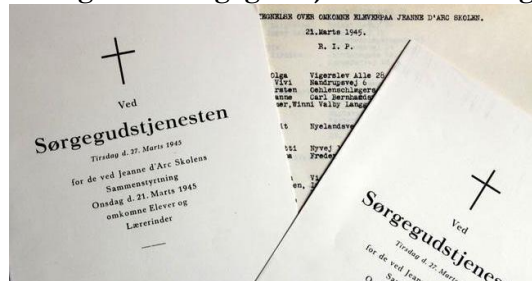
Sr. Emma var elev på IJA

Søster Emma Martensen, der var søster til den tidligere katolske biskop Hans Martensen og senere underviste på ISJ, var 14 år da hun gik på IJA. Hun slap ud af den brændende skole og løb ned ad gaden indtil hun blev hjulpet indenfor hos en købmand. Her faldt hun i søvn og sov tungt i tre timer. Da hun vågnede, blev hun fulgt hen til sin familie; der blev lykkelige over at se hende, fordi de havde frygtet at hun endnu var inde i bygningen, siden ingen havde set hende. Søster Emma døde i 2019.

”Skal vi dø?”

Søster Helene Rosenberg, der underviste på IJA, skrev om sin oplevelse: *”Søster, tror De, vi skal dø?”, hviskede en rystende pigestemme. ’Ja’, hviskede jeg tilbage, ’jeg tror, vi skal dø’. ’Tror De, det varer længe?’ ’Måske’, svarede jeg. ’Måske. Jeg ved det ikke’.* Således lå de indespærrede længe med deres tanker og ventede på at blive reddet. Mange nåede det ikke. Søster Helene selv blev i sidste øjeblik trukket fri af ruinerne, inden nogle bjælker var ved at styrte ned over hende.

Deltog ikke i sørgedienstjeneste ... skulle glemme det

Elisabeth Lyneborg, der var børnehaveelev på IJA, skrev selvbiografien *”Jeg var der! 21. marts 1945”* og fortæller, at der i hjemmet ikke blev mange ord på begivenheden. Den var tabubelagt. I dagene efter katastrofen blev dødslisterne læst op i radioen, og Elisabeth blev sendt op på sit værelse, og der blev skruet ned for radioen. Hun ville gerne vide besked om sine kammerater, men de voksne svarede undvigende. Da der skulle holdes sørgedienstjeneste den 27. marts 1945 deltog hendes familie heller ikke. Da Elisabeth spurgte om hvorfor

de ikke var med, svarede faren: *”For vi må se at glemme det hele”.* Tavsheden fik konsekvenser for Elisabeth, der først mange år senere fik at vide, at kun 5 af de 23 børn, hun gik i klasse med havde overlevet.

Forvirringen om hvilken ”franske skole” der var blevet ramt

Hanne Hammer gik i børnehave på ISJ: *”Jeg husker stadig dagen, da skolen på Frederiksberg blev bombet. Ordenssøstrene, der var i børnehaven, fortalte os skånsomt, hvad der var sket, og da min mor hentede mig, busker jeg, at*

hun havde tårer i øjnene og knugede mig ind til sig. Om aftenen ringede vores telefon uafbrudt. Det var familie og venner, som ikke var helt klar over, at jeg gik på skolen på Østerbro og ikke på Frederiksberg. De næste dage husker jeg, at vi i børnehaven fik nogle nye små kammerater, men i det daglige blev der aldrig snakket om hændelsen, og først som større pige fik jeg mere at vide. Jeg husker, at jeg havde mareridt efter bombningen, fordi jeg ikke rigtig forstod, hvad det var, der var sket, men bare at det var noget forfærdeligt. Dengang troede man, at børn ville glemme, hvis man bare ikke talte om det, men det havde præcis den modsatte virkning."

Forældrene samles på Betty Nansen

Frederiksberg Kommunes Socialtjeneste havde samlet børnenes forældre i Alle Scenen, nu Betty Nansen Teatret, der lå på den anden side af gaden i forhold til IJA. Her ventede de på nyt om deres børn. Det vekslede mellem overvældende glæde, når der meldtes om godt nyt, og tiltagende fortvivlelse hos de forældre, der ikke hørte noget.

Man finder 14 lig

Vicebrandchef Jørgen Mygind har fortalt, at der var set flere voksne og børn kigge ud fra en dør i skolens nordøstlige hjørne kort efter luftangrebet. *"Ved en nærmere undersøgelse fandt vi 14 lig. Og ved tre-tiden om natten måtte brandchef Morten Bang fortælle de ventende forældre, at der nu ikke var mere håb om at redde levende ud fra ruinerne".*

Hipo hjælper

Flere medlemmer af det forhadte Hipo korpset, et dansk uniformeret korps, der fungerede som tysk hjælpepolititi i 1944-1945, hjalp til efter bombningen med at grave og hente ofrene. Hipo er en forkortelse for Hilfspolizei.

Flyveblad

I ISJs arkiv findes en brændt side fra en fransk bog, der sandsynligvis stammer fra IJA og som blev fundet på Oxford Alle 40 på Amager dagen efter bombningen. Oxford Alle 40 ligger 5.3 kilometer derfra i fugleflugtslinje. Varmen fik lette ting til at stige til vejrs og det blæste den dag, så det er sandsynligt at siden stammer derfra.

Gavlstatuen på ISJ

Søstrene på ISJ havde i mange år en have, der dækkede halvdelen af skolegården. I haven var der en rød træpavillon, hvor søstre kunne trække sig tilbage. Ved siden af den stod statuen af Jeanne d'Arc, der engang havde stået i gavlen på IJA og havde overlevet tragedien. I dag er haven væk. Nu står statuen ved gymnastikhallen, der blev indviet i 1981. Den anden gavlstatue - Ærkeenglen Michael, der slår dragen ihjel med sit sværd – stod i haven hos Sankt Joseph Søstrene på Strandvejen 91 som søstre solgte i 2016 til Københavns Kommune, som opførte et plejecenter og et seniorfællesskab.

Krucifiks fra IJA

Udover Jeanne d'Arc statuen som ISJ fik, modtog sidstnævnte i 2017 et krucifiks fra Sankt Joseph Søstrene, da de flyttede ud fra deres kloster på Strandvejen. Korset hang oprindeligt på IJA og blev fundet i ruinerne ubeskadigt.

Nye boliger blev opført, overlevende blev flyttet

Ruinerne af IJA og det omkringliggende kvarter blev revet ned, et sort trækors blev midlertidigt rejst på grunden hvor skolen havde stået og nye boliger blev senere opført. Skolen blev aldrig genopbygget og Sankt Joseph Søstrene fik aldrig nogen krigserstatning. De fleste af de overlevede elever og lærere blev flyttet til ISJ, og børnehaven, der startede i 1933 på ISJ, blev lukket ned i 1946 pga. pladsmangel.

Monumentet

Efter en omstridt konkurrence, hvor et vindermonument af Henry Luckow-Nielsen, faldt de berørte forældre for brystet pga. sin voldsomme karakter, rejste Frederiksberg Kommune i 1953 i stedet et granitmonument af Max Andersen, der viser Søster Edith, der ser mod himlen og skærmer en lille dreng og en lidt ældre pige. Hun reddede 23 børn ud af den bomberamte skole.

Den 21. marts 1953 talte bl.a. Monseigneur Casimir Flandrup, der var generalvikar, dvs. nummer to i den Katolske kirke i Danmark, ved afsløring af monumentet. På ledelsesgangen på ISJ hænger en lille model af det mindesmærke, der i dag står på Den Franske Skoles Plads på Frederiksberg.

De tre søstre

Endnu et monument til minde om bombningen af IJA kom til i forbindelse med 50-året i 1995. Søster Emma Martensen afslørede en skulptur ("*De tre søstre*") af Anders Tinsbo foran ISJ på Dag Hammarskjölds Allé 17.

Hvem var Jeanne d'Arc?

Jeanne d'Arc var født i 1412 i Lorraine i Frankrig og døde i 1431. Som teenager hørte hun en stemme, der fortalte hende, at hun skulle befri Frankrig fra englænderne i forbindelse med Hundredårskrigen. Hun blev brændt som kætter i den franske by Rouen efter at hun var blevet dømt for at iklæde sig mandstøj og for bespottelse af kirken og Gud, som hun mente havde pålagt hende hendes mission. Hun blev rehabiliteret i 1456 og blev kanoniseret (helgenkåret) af den katolske kirke i 1920.

Om Institut Sankt Joseph

Institut Sankt Joseph er en katolsk grundskole med både dansk og international afdeling. Skolen har ca. 800 elever fra børnehaveklasse til 10.klasse. Ca. 15 procent af skolens elever er katolikker og ca. 65 procent er medlem af folkekirken. De sidste 20 procent hører til andre trossamfund (muslimere, buddhister, jøder) eller er ikke medlem af et trossamfund. Skolen ligger på Østerbro.

Skolens hjemmeside <https://sanktjoseph.dk>

Tekst: Jan Olsen. Grafik Kim Broström. Foto Skolens arkiv & stjols

